

CENTER FOR
THE DEFENCE OF
THE INDIVIDUAL

המוקד להגנת הפרט

مركز الدفاع عن الفرد

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيده ٤
ألدس ٩٧٢٠٠
هاتف. ٠٢. ٦٢٨٣٥٥٥
فاكس. ٠٢. ٦٢٧٦٣١٧

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

הצעת החוק לביטול אזרחות או תושבות של

מקבל תגמול מהרשות הפלסטינית

הצעת החוק, שכוונתה לאפשר לשר הפנים לשלול מעמד בישראל ממי שמקבל תגמול כלשהו מהרשות הפלסטינית בעקבות הרשעה "בעבירה שהיא מעשה טרור", היא מרחיקת לכת בחומרתה, ועלולה להוסיף לארגז הכלים הרחב ממילא של ישראל אמצעי נוסף של גירוש פלסטינים מבתיהם, בפרט מירושלים המזרחית.

המוקד להגנת הפרט עוסק, בין היתר, בהגנה על זכויותיהם של תושבי ירושלים המזרחית, ולכן נבקש להתמקד בפגיעה החמורה של החוק המוצע בפלסטינים תושבי קבע.

1. ההליך כולו יתנהל על פי יוזמתו ושיקול דעתו של גורם פוליטי, שר הפנים, וככל שהאדם שמעמדו נשלל מבקש להשיג על כך, עליו לנקוט מיוזמתו ועל חשבונו הליכים. לאחרונה נתן בית בית המשפט העליון פסק דין בקשר של שלילת אזרחות בעילה של "הפרת אמונים למדינת ישראל" (ע"מ 8277/17 **זיוד נ' שר הפנים**, ניתן ב-21.7.2022). בין השאר אישר בית המשפט את סעיף החוק בדבר שלילת אזרחות בשל הפרת אמונים בשל העובדה שהחלטה על ביטול אזרחות אינה מתקבלת על ידי הרשות המבצעת, אלא על ידי בית המשפט. הצעת החוק סוטה לחלוטין מאמת המידה שנקבעה בפסיקה, ושוב מעניקה לגורם פוליטי כוח מוחלט להותיר אדם חסר מעמד בארצו.

2. שלילת תושבות מתושב ירושלים המזרחית משמעותה היא חמורה ביותר. בית המשפט העליון עצמו קבע כבר בבג"ץ 7803/06 **אבו ערפה נ' שר הפנים** (פסק דין מיום 13.9.2017) שביטול רישיון ישיבת הקבע שבידי הפרט היא פגיעה חמורה ביתר שאת כאשר מדובר בתושבי ירושלים המזרחית. כאשר מדובר בהם, עוצמת הפגיעה הכרוכה בגירושם מעירם קשה יותר מפגיעה בתושבי קבע 'רגילים', שקיבלו את רישיונם במסגרת הליכי הגירה. הזיקה של תושבי ירושלים הפלסטינים לעירם אינה שקולה לזיקתו של תושב קבע שקנה מעמדו בהליכי הגירה. רבים מהם נולדו, גדלו ובגרו בירושלים והם מתגוררים שם עשרות שנים, וכך גם הוריהם והורי הוריהם. מדורי דורות. בית המשפט העליון קבע שכבוצה וכקטגוריה, נכון יהיה לומר כי החלטה על ביטול רישיון ישיבת קבע של תושב פלסטיני של ירושלים היא צעד שפגיעתו בזכויות היסוד – חמורה יותר.

3. הצעת החוק מהווה הפרה חמורה של המשפט הבינלאומי בהקשר של פלסטינים מירושלים. הדין הבינלאומי אינו מכיר בסיפוח ירושלים המזרחית לישראל, ואינו רואה הבחנה בין תושבי הגדה המערבית לתושבי ירושלים המזרחית. אלה וגם אלה הם מוגנים על פי המשפט הבינלאומי ההומניטארי. האיסור על העברתם בכפייה מבתיהם מעוגן באמנת ג'נבה הרביעית מ-1949 והתקנות הנספחות לאמנת האג בדבר דיני מלחמה ביבשה מ-1907. הפרת האיסור עולה כדי פשע מלחמה.

המוקד מודה למאות האנשים והגופים בישראל ובעולם התומכים בפעילותו. עיקר המימון מקורו בישויות מדיניות זרות.

Founded by Dr. Lotte Salzberger
Registered Association
מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
עמותה רשומה
أسسه د.لوتة زلتسبرغر -
مكتب الشكاوي - جمعية مسجلة

4. ענישה וכמותה הרתעה, שהן תכליות ההסדר החוקי הזה, אינן תכליות ראויות מתחום דיני ההגירה והמעמד. אין מחלוקת שרשויות המדינה זכאיות לפעול נגד כל אדם, הפוגע בביטחון המדינה ובביטחון תושביה. אולם, לרשותן עומדים הדין הפלילי ואמצעי אכיפה רבים אחרים. מתן סמכות לגורם פוליטי להפקיע מעמד, על ההשלכות החמורות הנלוות לכך, אינו נושא עימו תכלית ראויה. זאת הן כשמדובר במי שרכשו את מעמדם לאחר הליך ממושך של התערות בישראל ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר בילידי המקום, שמעמדם ניתן להם בעקבות סיפוח.

5. מעיון בדברי ההסבר להצעת החוק עולה כי המציעים מבקשים להתבסס על התכלית ההצהרתית, מאחר שהתכלית ההרתעתית נפסלה במסגרת **ע"מ זיוד**, אולם, לא ברור כלל האם מי שמקבל תגמול כספי מהרש"פ אכן ניתן לראות בו כמי שעבר את הרף שמעבר לו הוא למעשה ניתק את זיקתו למדינה. הרף שקבע לכך בית המשפט העליון ב**ע"מ זיוד** היה גבוה מאוד; כלומר, נדרש מעשה חמור על מנת "להצהיר" על ניתוק זיקה. קבלת כספים לא מגיעה ולו בקירוב לרף הזה. בנוסף, תכלית זו אינה רלוונטית כאשר מדובר בשלילת רישיון לשיבת קבע. הקשר העמוק והעוצמתי בין הפרט לבין המדינה, שמתואר ב**ע"מ זיוד**, מלכתחילה אינו מתקיים כאשר לא מדובר באזרח אלא בתושב, ובמיוחד בתושב שקיבל את מעמד התושבות שלו בשל כיבוש מקום המגורים של משפחתו על ידי מדינת ישראל. בנוסף, הביצוע של קבלת כספים ממילא אינו מעיד על ניתוק של קשר מסוג תושבות או על החלטה להתנער ממעמד התושבות, שכן על פי הפסיקה, התושבות אינה אלא ביטוי למגורי האדם בשטח ישראל.

6. הצעת החוק הזו סוטה ממה שקבע בית המשפט העליון ב**ע"מ זיוד** באופן בוטה. שם, נקבע שלא ניתן להותיר אזרח בלא מעמד בארצו, ולכן יש לתת לו מעמד של תושבות קבע במקום. לפי ההיגיון של פסק הדין, אף לא ניתן לבטל רישיון לשיבת קבע של אדם, ולתת לו תחתיו מעמד נחות, כגון רישיון לשיבת ארעי מתחדש, שכן גם פגיעה כזאת תהיה קשה, בלתי מידתית ומנוגדת לדין הבינלאומי. הצעת החוק הזו מרחקית לכת במובן זה שהיא מותירה את התושב ללא שום מעמד חלופי, ועלולה להותיר תושבים במצב שהם חסרי מעמד בעולם, ומשכך חסרי בית. זאת ועוד, כלל לא ניתן לגרשם לשטחי הרש"פ, מאחר שהחוק הצבאי החל על הגדה אוסר על שהייה בה בלא מעמד פלסטיני. ישראל שולטת במרשם האוכלוסין הפלסטיני כך שהרשות הפלסטינית כלל לא יכולה להעניק מעמד למי שיגורש והוא ייוותר "שוהה בלתי חוקי" מבחינת הצבא הישראלי ששולט באזור.

7. בית המשפט העליון קבע ב**ע"מ זיוד** שבהליך של שלילת אזרחות בשל הפרת אמונים תהיה עדיפות להליך הפלילי על פני הליך מינהלי, כלומר, שהערכאה הפלילית שדנה את הנאשם תחליט בעצמה האם המעשה עולה כדי הפרת אמונים. בהסדר הנוכחי אין בכלל אפשרות להליך כזה, אלא יש רק אפיק מינהלי, כלומר החלטה פוליטית של שר.

אם כן, הצעת החוק סוטה באופן מובהק מעקרונות חוקתיים בישראל, מעקרונות בסיסיים במשפט הבינלאומי ומפסיקת בית המשפט העליון שניתנה לפני מספר חודשים, בפרט כשמדובר בתושבי ירושלים המזרחית. היא לא יכולה לעמוד.